

Brüssel, 5. juuni 2025
(OR. en)

9876/25

POLMAR 40
POLGEN 61
CLIMA 194
COMAR 25
ENV 456
ENER 197
MAR 93
MARE 24
PECHE 157
PROCIV 63
RELEX 709
RECH 259
SUSTDEV 41
TRANS 223

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	5. juuni 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 281 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE Euroopa maailmamerepakt

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 281 final.

Lisatud: COM(2025) 281 final

Brüssel, 5.6.2025
COM(2025) 281 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa maailmamerepakt

Euroopa maailmamerepakt

Ookeanid ja mered on üliolulised nii eluks Maal kui ka jõukuse, konkurentsivõime, julgeoleku ja kestliku tuleviku tarbeks. Samuti on maailmameri kriitilise tähtsusega energia, andmete ja strateegiliste ressursside ning Maa kliima reguleerimise seisukohast.

Euroopa Liit haldab maailma suurimat ühist merepiirkonda, kuhu kuulub 25 miljonit km² majandusvööndeid liidu liikmesriikides, äärepoolseimates piirkondades¹ ja ülemereterritooriumidel. ELil on ligikaudu 70 000 km rannajoont ja 40 % elanikkonnast elab merest 50 km raadiuses, mistõttu tunneb EL merendusküsimuste vastu suurt huvi. Liidu merepiirid ulatuvad tänu äärepoolseimatele piirkondadele Kariibi mere, Atlandi ookeani ja India ookeanini. ELi sinine majandus hõlmab otseselt ligikaudu 5 miljonit töökohta ja toodab ELi majandusele igal aastal üle 250 miljardi euro kogulisandväärtust². Mereteid pidi liigub ligikaudu 74 % ELi väliskaubandusest ja merekaablite kaudu toimub 99 % mandritevahelisest internetiliiklusest.

Samal ajal halveneb maailmamere seisund kliimamuutuste, saastamise ja mereressursside liigkasutuse kumulatiivse mõju tõttu. Neid keskkonnaprobleeme süvendavad kasvavad geopoliitilised pinged, mis mitte ainult ei sea kahtluse alla koostööpõhist juhtimist, vaid ohustavad ka meie julgeolekut. Üha enam on kahtluse alla seatud meresõiduvabadus ja tegevusvabadus merel ning ohus on elutähtsad meretaristud. Hübriidohud ja küberründed ei hooli piiridest, samuti ei tee seda julgeolek merel. Euroopa piiride ja taristu kaitsmisest on saanud prioriteet.

Et lahendada kõiki neid probleeme ja tugevdada Euroopa juhtpositsiooni maailmamerepoliitikas, tugineb Euroopa maailmamerepakt kehtivatele õigusaktidele ja algatustele ning pakub esimest korda terviklikku, kõiki poliitikavaldkondi hõlmavat lähenemisviisi. Paktiga kehtestatakse ühtne lähteraamistik, mille eesmärk on ühtlustada koordineerimisprotsesse, lihtsustada aruandluskohustusi ning luua strateegia kehtivate õigusaktide rakendamiseks ja poliitikaeesmärkide sidusamaks saavutamiseks kõigis sektorites. Sellega pannakse alus **maailmamereliidule**, sealhulgas maailmamerd käsitlevale õigusaktile, mis tugineb kehtivale mereruumi planeerimise direktiivile, ning võimendatakse maailmamere tohutut potentsiaali Euroopa vastupanuvõime, toidualase sõltumatus, energiavarustuse, julgeoleku ja konkurentsivõime jaoks. Samuti tugevdatakse selle abil koostööd rahvusvaheliste algatustega.

Paktiga toetatakse kuut prioriteeti:

- maailmamere seisundi kaitsmine ja taastamine;
- sinise majanduse jätkusuutliku konkurentsivõime suurendamine;
- ranniku- ja saarekogukondade ning äärepoolseimate piirkondade toetamine;
- maailmamerealaste teadusuuringute, teadmiste, oskuste ja innovatsiooni edendamine;
- merendusjulgeoleku ja -kaitse tugevdamine kui eeltingimus;
- ELi ookeanidiplomaatia ja reeglitel põhineva rahvusvahelise juhtimise tõhustamine.

¹ Prantsuse Guajaana, Guadeloupe, Martinique, Mayotte, Réunion ja Saint-Martin (Prantsusmaa), Assoorid ja Madeira (Portugal) ning Kanaari saared (Hispaania).

² Euroopa Komisjon (2025), ELi sinise majanduse aruanne (2025).

Pakti eesmärk on terviklik lähenemisviis ja koostöö liikmesriikide, piirkondade ja asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas kalurite, sinise majanduse spetsialistide, novaatorite, investorite, teadlaste ja kodanikuühiskonnaga. Maailmamerepakti ajakohastatakse vastavalt muutuvatele vajadustele.

1. Tõhustatud juhtimisraamistik

Vaja on **tõhusat juhtimisraamistikku**, et ühtlustada meetmeid liidu, piirkondlikul, riiklikul ja kohalikul tasandil eri merepiirkondade kaudu, kaasates sellesse nii ELi kui ka kolmandaid riike.

1.1. Maailmamerega seotud eesmärkide rakendamine

Lisaks otseselt asjakohastele õigusaktidele, nagu ühise kalanduspoliitika määrus, merestrategia raamdirektiiv või mereruumi planeerimise direktiiv, on ELi õigusaktides ja poliitikas sätestatud mitmesugused siduvad ja soovituslikud eesmärgid, mis hõlmavad maailmamere kaitset ja säästvat majandamist. Tõhustatud juhtimine peaks hõlbustama selliste eesmärkide elluviimist ja tagama kehtivate õigusaktide sidusa täitmise.

Joonis. Valik maailmamerega seotud siduvaid eesmärke ELi õigusaktides

Asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimisele tuginedes **teeb komisjon 2027. aastal ettepaneku maailmamerd käsitleva õigusakti kohta, mis põhineb mereruumi planeerimise direktiivi läbivaatamisel**. Selle eesmärk on tõhustada ja ajakohastada mereruumi planeerimist kui strateegilist vahendit, mis teenib maailmamerepakti prioriteete ja toetab nende rakendamist, eelkõige laiema sektoritevahelise koordineerimise kaudu riiklikul tasandil ja lähenemisviisi kaudu, mis on merepiirkondade kaupa paremini korraldatud. **Õigusaktis osutatakse asjakohastele eesmärkidele, et need oleksid nõ ühe katuse all äratuntavad, ning hõlbustatakse nende sidusat ja tõhusat rakendamist.**

Komisjon töötab ka selle nimel, et lihtsustada ja sünkroniseerida liikmesriikide kehtivates õigusaktides sätestatud aruandluskohustusi, mis on seotud maailmamerega, suurendamaks õigusselgust ja poliitika sidusust ning vähendamaks samal ajal halduskoormust. Samuti hinnatakse, kuidas toetada maailmamerega seotud kohustuste täitmist.

Pakti asjakohaste näitajate ja eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude jälgimiseks ja nendest aru andmiseks loob komisjon avaliku ELi maailmamerepakti tulemustabeli, milles esitatakse maailmamerepakti olukorda käsitlev korrapärane aruanne, kasutades selleks olemasolevaid aruandeid ja vahendeid, nagu ELi sinise majanduse vaatluskeskus, liidu kosmoseprogramm, sealhulgas Copernicus, digivahendid, ning võttes arvesse ühekordsuse põhimõtet.

Väga oluline on tihe koostöö asjaomaste sidusrühmadega kõigis maailmamerega seotud poliitikavaldkondades. Komisjon loob Euroopa põllumajandus- ja toidunõukoja eeskujul kõrgetasemelise **maailmamere nõukoja**, mis koosneb maailmamerega seotud asjaomaste sektorite esindajatest. Nõukoda aitab komisjonil teha järelevalvet maailmamerepakti tõhusa rakendamise üle ja tagada pakti tõhus rakendamine.

1.2. Koostöö piirkondlikul tasandil

Merendustegevuste (merel toodetud taastuenergia, kalandus ja vesiviljelus, laevandus, vaba aja veetmine, rannikuturism jne) kasv avaldab piiratud maailmamereruumi üha suuremat survet. Kuigi mõned tegevused saavad toimuda üksnes sihtotstarbelistes piirkondades, on edasi liikumiseks vaja koordineeritumat planeerimist, mis tasakaalustab mere individuaalset ja jagatud kasutamist selle ökoloogilisi piire ja kaitset järgides, edendades seega erinevate merendustegevuste kooseksisteerimist ning seades esikohale kaasamise, õigluse ja solidaarsuse.

EL on toetanud piirkondlikku koostööd kalanduse ning laiemalt sinise majanduse ja keskkonnakaitse valdkonnas selliste piirkondlike raamistike kaudu nagu piirkondlikud kalandusorganisatsioonid ja piirkondlikud merekonventsioonid, mis on keskse tähtsusega ühise kalanduspoliitika (ÜKP) ja merestrateegia raamdirektiivi rakendamisel. Kestliku sinise majanduse edendamisele on kaasa aidanud ka neli merepiirkondade algatust. Lisaks on neid jõupingutusi toetatud paindlike koostööraamistikega, nagu Vahemere Liit, idapartnerlus ja piirkondlik koostöö Musta mere piirkonnas.

Et optimeerida oma mereruumi kasutamist, peab EL viima eri koostöövormid koostoimelisemalt uuele tasandile. Paljutöotavaid tulevikuväljavaateid pakuvad mitmeotstarbelised tavad ja piirkonnad, mis hõlmavad meretuuleenergiat või muid puhta energia tehnoloogiaid, kaitse- ja taastamistavasid, kalapüüki või vesiviljelust.

Tulevase maailmamere käsitleva õigusakti ettepanekuga julgustatakse liikmesriike minema riiklikult lähenemisviisilt üle merepiirkonna tasandi lähenemisviisile. Sellega seoses õhutatakse neid tegema ELi makropiirkondlike strateegiate kaudu koostööd naaberriikidega olemasolevate piirkondlike koostööorganite vahel ning tuginema ELi missiooni „Meie ookeanide ja veekogude taastamine“ vesikonna mastaabis juhtalgatustele.

Maailmamere käsitleva õigusakti kohaselt pööratakse erilist tähelepanu järgmisele.

- **Läänemeri** kui kiireloomuline prioriteet: komisjon korraldab 2025. aastal **kõrgetasemelise ürituse „Meie Läänemeri“**, mis on lähtepunktiks uuendatud terviklikule lähenemisviisile, mille eesmärk on tegeleda ökosüsteemi probleemidega ning maismaalt ja merest lähtuva reostusega, tugevdada julgeolekut, edendada keskkonna- ja kalavarude majandamist ning toetada rannikukogukondi koostöös Läänemere strateegiaga ja olemasolevate piirkondlike organitega.

- Uus **strateegiline lähenemisviis Mustale merele**, millega nähakse ette tulevikku suunatud poliitikaraamistik, mille eesmärk on käsitleda piirkondlikke probleeme vastastikku kasulike partnerluste kaudu. Lähenemisviis võeti vastu 2025. aasta mais³ ja see hõlmab meetmeid, mis keskenduvad järgmisele: 1) julgeoleku, stabiilsuse ja vastupanuvõime suurendamine, 2) kestliku majanduskasvu ja jõukuse edendamine, muu hulgas sinise majanduse edendamise kaudu, 3) keskkonnakaitse, kliimakerksuse ja kliimamuutusteks valmisoleku ning elanikkonnakaitse edendamine, pöörates erilist tähelepanu rannikualadele.
- Uus **Vahemere piirkonna lepe** sillutab teed rahule, heaolule ja stabiilsusele Vahemere piirkonnas, tuginedes Vahemere piirkonna 2021. aasta tegevuskavale. Komisjon toetab koostöös Vahemere Liiduga Vahemere idaosa sinise majanduse mere vesikonna strateegia väljatöötamist, millel praegu puudub sihtotstarbeline koostööstruktuur. Strateegia põhineb Vahemere lääneosa sinise majanduse kestlikku arengut käsitleva algatuse vormil ja see töötatakse välja koostöös olemasolevate piirkondlike organitega.
- **Arktika**, eelkõige Põhja-Jäämeri, mis on oluline üleilmse kliima ja mere elurikkuse, julgeoleku ja ühenduvuse jaoks: ELi Arktika-poliitika on eeskujuks maailmamerediplomaatialle, koostööle ja mitmepoolsusele ning kestliku sinise majanduse arengule. Komisjon jätkab koostööd Gröönimaa, Fääri saarte, Islandi ja Norraga, järgides ELi standardeid ja vahetades parimaid tavasid kogu maailmas.

Komisjon seab prioriteediks stabiilse ja prognoositava juurdepääsu kõigile naabervetele ning tagab mereressursside õiglase ja erapooletu kasutamise.

1.3. Rahalise toetuse kättesaadavaks tegemine

Maailmamere rahastamine

Maailmamerepakti algatused vajavad investeringuid ning era- ja avaliku sektori allikatest saadavat rahastust. Integreeritud lähenemisviis rahastamisele ja maailmamerega seotud poliitilistele strateegiatele hõlmab mitmesuguseid elemente: mere bioloogiliste ressursside kaitsmine ühena viiest ELi ainupädevusest, mere elurikkuse taastamine, kalavarude ja kestliku vesiviljeluse majandamine ja sellealane innovatsioon, ühise kalanduspoliitika rakendamine, maailmamerealased teadmised, merendusjulgeolek, toiduga kindlustatus, konkurentsivõimelise ja kestliku sinise majanduse arendamine ja laiendamine, sealhulgas merel toodetud taastuvenergia ja avamere taastuvenergia, biotehnoloogia ja magestamine, veealuse kultuuripärandi kaitsmine, muude sinise majanduse sektorite ja tööstusharude toetamine kliimaneutraalseks muutumisel, arukate lahenduste kasutuselevõtt ning mereruumi planeerimise toetamine.

Liikmesriigid peaksid kasutama osa tulust, mida nad saavad ELi heitkogustega kauplemise süsteemist (HKS), mis hõlmab nüüd meretranspordi heitkoguseid, et investeerida merendussektori süsinikuheite vähendamisse, sealhulgas laevade, sadamate, uuenduslike tehnoloogiate ja taristu energiatõhususe parandamise kaudu.

³ Ühisteatis „Euroopa Liidu strateegiline lähenemisviis Musta mere piirkonnale“, JOIN(2025) 135 final.

Investeeringuline sinisesse majandusse ja innovatsiooni

Sinise majanduse uuendusi edendavad Euroopa **idu- ja kasvufirmad** seisavad silmitsi märkimisväärsete probleemidega, nagu piiratud juurdepääs riskikapitalile ja regulatiivsed tõkked. Hinnangute kohaselt on ELi sinise majanduse VKEde rahastamispuudujääk 60–70 miljardit eurot⁴. Ainuüksi ELi vahenditest investeeringute puudujäägi kõrvaldamiseks ei piisa. Seetõttu on väga oluline ühendada avaliku ja erasektori allikad.

Euroopa Komisjoni **programmiga „InvestEU“**, mis annab Euroopa Investeeringuspanga, riiklike tugipankade ja mitmepoolsete finantseerimisasutuste kasutatava tagatise, kaasatakse erainvesteeringuid, millega toetatakse eri etappides mitmesuguseid sinise majanduse investeeringuid. Tõenäoliselt ulatuvad asjakohased investeeringud tehnoloogiast või keskkonnakestlikkuse lahendustest merel toodetud taastuvenergia, sadamate ja laevanduse keskkonnasäästlikumaks muutmise, vesiviljeluse, rannikualade arendamise, turismi ja ringmajanduseni. Programm hõlmab ka investeeringuid strateegiliste ookeanienergia- ja satelliit tehnoloogiate, digiülemineku, tehisintellekti rakenduste, kõrgtehnoloogilise tootmise ja veealuse robotika alasesse teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni. Seni on programmist „InvestEU“ toetatud investeeringuid rohkem kui 15 miljardi euro väärtuses. Tulevikku vaadates jätkatakse programmist „InvestEU“ investeerimiskõlblike sinise majanduse projektide toetamist rahastamis- ja nõustamisteenustega ülejäänud programmitöö perioodil.

ELi jõupingutustes sinise majanduse toetamisel on oluline roll **platvormil BlueInvest**. Selle eesmärk on kaasata 2028. aastaks üle 1 miljardi euro avaliku ja erasektori investeeringuid. Muu hulgas toetatakse sellega Euroopa Investeeringufondi programmi „InvestEU“ omakapitalitoodete kaudu riskikapitalifonde, mis keskenduvad sinise majanduse projektidele. Samal ajal kiirendab platvorm BlueInvest Euroopa VKEde ja idufirmade kasvu, pakkudes neile suutlikkuse suurendamise, investeerimisvalmiduse ja rahaliste vahendite kogumise toetust⁵. Kuna maailmamerepakti uuendatud rõhuasetus on sinisel majandusel, suurendatakse platvormi BlueInvest kaudu toimuvat rahastamist ja nõustamist.

Uus ELi idu- ja kasvufirmade strateegia,⁶ mille eesmärk on muuta EL maailma parimaks kohaks, kus käivitada ja laiendada tehnoloogiapõhiseid ettevõtteid, hõlmab ka sinimajanduse tehnoloogiat. Strateegiast on sinisele majandusele kasu eelkõige õigusnormide lihtsustamise, sealhulgas nn 28. režiimi⁷ kaudu, samuti innovatsiooni, talentide omandamise ja oskuste arendamise toetamise ning laiemate ELi algatustega lõimimise kaudu.

Kestliku sinise majanduse jaoks loodud nutika spetsialiseerumise temaatilist platvormi arendatakse edasi vahendina, mille abil edendada innovatsiooni ökosüsteeme liikmesriikides ja piirkondades ning meelitada ligi innovatsiooniinvesteeringuid, et suurendada sinise majanduse sektorite konkurentsivõimet.

⁴ [Study to support investment for the sustainable development of the blue economy – Euroopa Liidu Väljaannete Talitus](#), 2018.

⁵ https://maritime-forum.ec.europa.eu/theme/investments/blueinvest_en.

⁶ ELi idu- ja kasvufirmade strateegia „Vali Euroopa, et alustada ja kasvada“, COM(2025) 270 final.

⁷ 28. režiimiga nähakse ette ühtne õigusnormide kogum, tõenäoliselt järk-järgult ja moodulitena. See hõlmaks ELi ettevõtjate õigusraamistikku, mis põhineb vaikumisi digitaalsetel lahendustel, ning aitaks ettevõtjatel ületada tõkkeid ühtsel turul tegevuse alustamisel ja sellel turul tegutsemisel. Selleks lihtsustatakse režiimiga kohaldatavaid eeskirju ja vähendatakse ebaõnnestumise kulusid, käsitledes konkreetseid aspekte asjaomastes õigusvaldkondades, sealhulgas maksejõuetus-, töö- ja maksuõiguses.

Komisjon jätkab **koostööd Euroopa Investeerimispannga Grupi** ja teiste InvestEU rakenduspartneritega, et **võimendada erainvesteeringuid ja vähendada erakapitali riske**, sealhulgas:

- **suurendatakse rannikukogukondade vastupanuvõimet** ning tuuakse ELi rahastamise kaudu ökoloogilist, kliimaalast, majanduslikku ja sotsiaalset kasu struktuuri- ja ühtekuuluvusfondidest ning programmist „Euroopa horisont“, sealhulgas ookeanide missiooni programmide ja EIP laenudest;
- kaasatakse täiendavaid investeeringuid maailmamerealasesse innovatsiooni, käivitades **investeeringute kaardistamise algatuse**, millega tehakse kindlaks finantslahendused, mis kiirendavad uute tehnoloogiate kasutuselevõttu sinises majanduses;
- **suurendatakse nõustamistuge** algatuse „Blue Champions“ raames, et parandada investeerimisvalmidust ja otsida rahalisi lahendusi maailmamerega seotud novaatorite jaoks ning kiirendada uute tehnoloogiate ja teadusuuringute tulemuste kasutuselevõttu.

Juhtalgatused – juhtimine

- Maailmamere käsitlev õigusakt
- ELi maailmamerepakti tulemustabel
- Maailmamere nõukoda

Rahastamine

- Rannikukogukondade vastupanuvõime suurendamine ELi rahastuse ja EIP laenude abil
- Finants- ja nõustamistoetuse suurendamine platvormi BlueInvest raames

2. Integreeritud lähenemisviis maailmamere seisundile ja kestlikkusele

ELi jaoks on seatud märkimisväärsed eesmärgid ja tänu ELi algatustele on tehtud edusamme maailmamere seisundi parandamisel. Kuid merekeskkonna olukord halveneb jätkuvalt ning maailmameri ja elu mitmekesisus, mida see keskkond toetab, on endiselt haavatavad. Näiteks korallrahusid, mis on koduks neljandikule kõigist mereliikidest, mõjutavad üha enam vee soojenemine ja ookeanikeemia muutumine, mis omakorda nõrgendab nende vastupanuvõimet. Paljud mereelupaigad ja mere kultuuripärand, alates meriheinakooslustest kuni mangroovideni, seisavad jätkuvalt silmitsi survega, mida avaldab kliimamuutustele kaasaitav inimtegevus merel ja sisemaal. Maailmamere seisundi parandamine ja säilitamine nõuab pühendumist, innovatsiooni ja koostööd kõigil tasanditel, sealhulgas üleilmselt⁸.

Käesolevas teatises pakutakse välja meetmed, mis tuginevad neljale peamisele põhimõttele: lähenemisviis „allikast mereni“ reostuse vastu võitlemiseks; ettevaatusprintsip; teaduspõhine lähenemisviis poliitilistele otsustele ja ökosüsteemipõhine lähenemisviis.

⁸ Vt 7. jagu.

2.1. Maailmameri kui liitlane kliimamuutuste vastases võitluses

Maailmameri on meie planeedi suurim süsiniku siduja, mis seob 30 % inimtekkelisest CO₂ heitest. Sellel on oluline roll kliima reguleerimisel, süsiniku sidumisel ja kliimamuutuste leevendamisel. Seda võimekust ohustavad temperatuuri tõus, elurikkuse vähenemine, hapestumine ja hapnikusisalduse vähenemine.

Mereökosüsteemide taastamine ja elurikkuse uuesti ülesehitamine võivad omakorda aidata aeglustada globaalset soojenemist, suurendades maailmamere süsiniku sidumise funktsiooni. Maailmamere soojenemine ja hapestumine on peamiselt tingitud fossiilkütuste põletamisest tulenevast CO₂ heitest. Seepärast on maailmamere soojenemise ja hapestumise vastu võitlemiseks väga oluline saavutada liidu kliimaeesmärgid ja osaleda kliimadiplomaatias, et mõjutada teisi suuri heitetekitajaid oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendama. Lisaks aitab taastavenergia tootmine merel vähendada kasvuhoonegaaside heidet, mis muidu põhjustaks maailmamere soojenemist ning ohustaks maailmamere seisundit ja heaolu, ning vähendab Euroopa sõltuvust fossiilkütustest, sealhulgas merepõhjust kaevandatavatest fossiilkütustest, võttes arvesse riske mereökosüsteemidele, sealhulgas merepõhjale, ning tugevdab seeläbi ELi energiapõlvkonda ja suveräänsust kooskõlas ELi kliimaneutraalsuse eesmärgiga.

Komisjon toetab liikmesriike kahjustatud ranniku- ja mereelupaikade taastamise meetmete kavandamisel ja rakendamisel, et saavutada looduse taastamise määruses sätestatud õiguslikult siduv eesmärk hõlmata 2030. aastaks vajalike meetmetega vähemalt 20 % ELi merealadest ja 2050. aastaks kõik taastamist vajavad ökosüsteemid.

Komisjon toetab rannikukogukondi uute ärimudelite loomisel, mis toovad kasu nii loodusele kui ka inimestele, sealhulgas Euroopa sinise süsiniku varudele, võttes arvesse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni⁹ suuniseid.

2.2. Maailmamere mereelustiku ja oluliste ökosüsteemi teenuste kaitsmine ja taastamine

Maailmamerele avalduv surve kahjustab mere ökosüsteeme ja elurikkust ning mõjutab rannikukogukondi, kalandust ja muid merepõhiseid tegevusi.

Merekaitsealad

Hästi ühendatud ja tõhusalt majandatud merekaitsealade võrgustikul on oluline roll ökosüsteemide ja toiduvõrkude kaitsmisel ja taastamisel ning sellega toetatakse mereelustikku taastades rannikukogukondi ja kalureid. EL on laiendanud oma merekaitsealade võrgustikku 12,3 %-ni liidu vetest, kuid liikmesriike julgustatakse jõupingutusi kiirendama, et saavutada ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärk kaitsta õiguslikult 30 % ja rangelt 10 % oma meredest. See tähendab, et iga merekaitseala kohta esitatakse teaduslikel andmetel põhinevad ja kõigi kohalike sidusrühmade, sealhulgas kalurite osalusel koostatud majandamiskavad, mille eesmärk on käsitleda asjaomaste merekaitsealade eriomadusi ökoloogiliselt olulistes piirkondades. Sellega seoses tuleks igal üksikjuhul teha eraldi kindlaks see, millised püügimeetodid on kooskõlas sihtliikide ja -elupaikade kaitsega asjaomastel merekaitsealadel.

Seepärast teeb komisjon tööd, et tõhusalt rakendada ja jõustada kehtivad ELi õigusaktid, eelkõige linnudirektiiv ja elupaikade direktiiv, merestrateegia raamdirektiiv ja looduse

⁹ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsioon

taastamise määrus, ning kasutab selleks ka uusi tehnoloogiaid, mille eesmärk on hõlbustada järelevalvet ja seiret.

Merega seotud tegevuste kestlik majandamine

Lisaks merekaitsealadele on äärmiselt oluline merestrateegia raamdirektiivis kirjeldatud ökosüsteemipõhine lähenemisviis merel ja maismaal toimuva merd mõjutava tegevuse majandamisele, et saavutada puhtad, heas seisundis ja produktiivsed mered ning lõppkokkuvõttes hea keskkonnaseisund¹⁰ kogu ELi merealal.

Edusammudele vaatamata rõhutati merestrateegia raamdirektiivi hiljutises hindamises,¹¹ et hea keskkonnaseisundi täielikuks saavutamiseks merestrateegia raamdirektiivi kõigi 11 kvalitatiivse tunnuse osas on vaja võtta täiendavaid meetmeid, sealhulgas suurendada finantsinvesteeringuid vajalike meetmete rakendamiseks. **Komisjon vaatab merestrateegia raamdirektiivi läbi, et kiirendada keskkonnanäesmärkide saavutamist, lihtsustada rakendamist ning vähendada aruandluse ja andmehaldusega seotud halduskoormust.**

Mere- ja mageveereostuse vastu võitlemine

Mere- ja rannikuökosüsteeme ohustab oluliselt reostus, sealhulgas maismaal ja merel toimuvast tegevusest lähtuvad toitained: põllumajanduslik äravool, keemilised saasteained, plast ja mikroplast. Seepärast peavad meetmed hõlmama kogu veeringlust maismaal ja merel. Maismaal asuvate saasteallikate probleemi lahendamiseks tugevdab komisjon **Euroopa veemajanduse kriisivalmiduse strateegia** kaudu lähenemisviisi „allikast mereni“ ning toetab rannikukogukondi võitluses maismaalt lähtuva veereostuse vastu, tunnistades nende kogukondade rolli maismaareostuse ja mereökosüsteemide seisundi halvenemise vahelise seose kontrollijatena.

Tuginedes nõuetele vähendada saastet, et saavutada ELi merede hea keskkonnaseisund, seatakse ELi nullsaaste tegevuskavas ambitsioonikad eesmärgid, nagu plastprügi vähendamine maailmameres 50 % ja toitainete kao vähendamine 50 % 2030. aastaks, mida toetatakse jõuliselt rahastusega programmist „Euroopa horisont“, sealhulgas missioonist „Meie ookeanide ja veekogude taastamine“. Komisjon tuletab liikmesriikidele meelde võimalust toetada Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) riiklike programmide raames mereprügi aktiivse või passiivse kogumise kavasid.

Maailmamere seisundi tugevdamise seisukohast väga olulised tõhus toitainete majandamine ja reostuse, sealhulgas mikroplasti, PFASide ja muude kemikaalide märkimisväärne vähendamine. Komisjon jätkab ka toitainete majandamise ja mikroplastiga seotud teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamist. Lisaks jätkatakse ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames kestliku põllumajanduse stimuleerimist, sealhulgas selleks, et aidata vähendada liigseid toitaineid.

Üks peamisi merereostuse allikaid on endiselt meretransport, mis suurendab heidet, reovett, jäätmeid ja veealust müra. Murrangulised muutused meretranspordis kliimaneutraalsuse ja nullsaaste suunas võivad piirata mereelustikule avalduvat mõju ning aidata säilitada ja

¹⁰ Määratletud [merestrateegia raamdirektiivi](#) artikli 3 punktis 5 ja täpsustatud [komisjoni otsuses \(EL\) 2017/848, millega nähakse ette mereala hea keskkonnaseisundi kriteeriumid ja metoodikastandardid.](#)

¹¹ [Aruanne komisjoni hinnangu kohta liikmesriikide meetmeprogrammidele, mida on ajakohastatud vastavalt merestrateegia raamdirektiivi \(2008/56/EÜ\) artiklile 17.](#)

suurendada ELi konkurentsivõimet¹². Kuigi kehtivate õigusaktidega on laevade põhjustatud reostust vähendatud, on vaja võtta täiendavaid meetmeid, et piirata õhu- ja veeheidet ning vältida plastigraanulite leket¹³.

Seepärast teeb komisjon järgmist:

- tõhustab süsteemi CleanSeaNet,¹⁴ et sellega saaks hoiatada liikmesriike rohkemate laevadelt pärit saasteainete liikide eest, nagu reovesi, prügi ja kaotsiläänud konteinerid. Liikmesriigid peaksid edasi arendama tõendamisprotsesse ja andmete juurdepääsu. Võttes aluseks töö, mille EL on käivitanud merestrateegia raamdirektiivi alusel veealuse müra teemal, toetab komisjon vaikse maailmamere saavutamiseks kõrgeid sihte seadvat koalitsiooni, edendades ambitsioonikaid ja praktilisi lahendusi, mis taastavad vaiksema maailmamere;
- teeb koostööd partneritega, et tagada Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) otsuste täielik rakendamine meretranspordist tuleneva reostuse vähendamiseks.

Juhtalgatused¹⁵

- Merestrateegia raamdirektiivi läbivaatamine
- Euroopa sinise süsiniku varude ja rannikukogukondade uute ärimudelite loomine
- Liikmesriikide julgustamine merekaitsealade määramisel ja majandamisel

3. Kestliku sinise majanduse edendamine konkurentsivõime suurendamiseks

ELi sinine majandus on majandusliku ja ümberkujundava potentsiaali liikumapanev jõud. See on lahutamatu osa Euroopa laiemast tööstus- ja julgeolekustrateegiast ning hõlmab i) traditsioonilisi kalandus-, vesiviljelus-, laevandus- ja rannikuturismisektoreid; ii) uusi ja kujunemisjärgus sektoreid taastuenergia, sinise biotehnoloogia, veealuse robotika ja maailmamere seire valdkonnas ning iii) üleilmseid maailmameretehnoloogia liidreid, mida ajendavad tehisintellekti, puhta tehnoloogia ja süvatehnoloogia alased teadusuuringud ja innovatsioon. Maailmamerd taastav sinine majandus, mis edendab samal ajal arengut, sotsiaalset kaasatust ja võrdsust, uuendab ka mereressurse ja maailmamere looduslikke süsteeme.

Kooskõlas konkurentsivõime kompassi ja puhta tööstuse kokkuleppega peab EL suurendama oma konkurentsivõimet ja kiirendama strateegilist üleminekut traditsioonilistes ja kujunemisjärgus sinise majanduse sektorites, keskendudes eelkõige CO₂ heite vähendamisele ja innovatsiooni ulatuslikumale kasutuselevõtule. See tähendab tuge liidu kalandus- ja vesiviljelussektorile, sealhulgas väärtustatakse paremini vee-elustiku biomassi jäätmeid,

¹² [Euroopa Keskkonnaameti ja Euroopa Meresõiduohutuse Ameti ühisaruanne nr 15/2024: European Maritime Transport Environmental Report 2025 \(Euroopa meretranspordi keskkonnanaruanne 2025\)](#).

¹³ Kaasaeasandjad leppisid 8. aprillil 2025 esialgselt kokku kavandatud määruse eelnõus, mille eesmärk on vältida mikroplastireostust plastigraanulite tahtmatu keskkonda sattumise tõttu (COM(2023) 645).

¹⁴ [Satelliidipõhised teenused – CleanSeaNeti teenus – EMSA – Euroopa Meresõiduohutuse Amet \(europa.eu\)](#).

¹⁵ Selle prioriteedi elluviimisele aitavad kaasa ka 7. jao kohased maailmamere seisundiga seotud juhtalgatused.

võetakse kiiremini kasutusele puhtad sinimajanduse tehnoloogiad, toetatakse ärimudeleid, mille eesmärk on säilitada või taastada maailmamere ökosüsteeme ja elurikkust, kasutades selleks looduspõhiseid lahendusi ja negatiivse CO₂ heitega tooteid, ning luuakse sobivad tingimused puhta majanduskasvu tarbeks. Selle saavutamiseks on vaja arukalt kombineerida avaliku sektori rahastus, erainvesteeringud, sobiv reguleerimine, oskuste arendamine, teadmiste jagamine, teadusuuringud ja innovatsioon ning tõhus mereruumi planeerimine.

3.1. Kalandus- ja vesiviljelussektori toetamine kestlike veeandide, toiduga kindlustatuse ja toidualase sõltumatuse nimel

Kalandus ja vesiviljelus on toiduga varustamise ja toiduga kindlustatuse jaoks üliolulised. Siiski on 70 % ELis praegu tarbitavatest veeandidest imporditud¹⁶. Olulised versta-postid on **ühise kalanduspoliitika põhjalik hindamine ja võimalik läbivaatamine, mis hõlmab ka ühist turukorraldust, ning kalanduse ja vesiviljeluse visioon 2040**, mis täiendavad põllumajanduse ja toidualast visiooni. Sellega tagatakse, et paraneb nii kalanduse kui ka vesiviljeluse, sealhulgas töötlemissektori konkurentsivõime ja vastupanuvõime, ning kindlustatakse ELi turu stabiilne varustamine, säilitades samal ajal ökosüsteemipõhise lähenemisviisi kalavarude majandamisele. See hõlmab koostööd liikmesriikidega, et muuta püügitegevus tulevikukindlaks ja kestlikumaks, parandades püügivahendite selektiivsust, sealhulgas innovatsiooni kaudu, ning vähendades negatiivset mõju mereökosüsteemile, minimeerides ja võimaluse korral kõrvaldades tundlike mereliikide juhupüügi. Nagu 7. jaos üksikasjalikumalt kirjeldatud, on ELi kestlikkuse põhimõtete edendamine üleilmsel tasandil oluline selleks, et tugevdada impordi kestlikkust ja tagada võrdsed tingimused.

Komisjon esitab järgmised ettepanekud:

- meetmed, mille eesmärk on vähendada CO₂ heidet ja ajakohastada kalalaevastikku ning mida toetab ELi kalandus- ja vesiviljelussektori energiasüsteemi ümberkujundamise partnerlus¹⁷;
- väikesemahulise kalapüügi toetamine kui prioriteet. Asjakohased meetmed hõlmavad sellise käsiraamatu koostamist, milles tutvustatakse parimaid tavasid, mida liikmesriigid võiksid kalapüügivõimaluste eraldamisel kasutada, et suurendada läbipaistvust ja edendada säästvat kalapüüki, ning spetsiaalset rakendamisdialoogi. Komisjon kaalub ka sihtotstarbelise nõuandekomisjoni loomist;
- sellise ELi kestliku vesiviljeluse alase partnerluse loomine, mis hõlmab liikmesriikide ametiasutusi, sektori esindajaid, muid huvirühmi, teadus- ja innovatsiooniasutusi, ettevõtluse edendajaid ja finantseerimisasutusi. Partnerlusega tõhustatakse koostööd eesmärkide seadmise ja meetmete määratlemise kaudu, sealhulgas töötatakse välja projekte, mille eesmärk on mereruumi mitmeotstarbeline kasutamine;
- sinise biomajanduse innovatsioonipartnerluse käivitamine 2027. aastaks ja vabatahtlike eesmärkide seadmine vetikate tootmise kasvuks ELis, et laiendada vetikatootmist Euroopas, sealhulgas 2025. aasta lõpuks vastu võetava uue biomajanduse strateegia kaudu;

¹⁶ Euroopa Komisjon (2024): [ELi kalaturu aruanne \(2024\)](#)

¹⁷ [Partnerlus loodi pärast komisjoni teatist ELi kalandus- ja vesiviljelussektori energiasüsteemi ümberkujundamise kohta.](#)

- poliitikaalgatus kalandust ja vesiviljelust ohustavate **võõrliikide** probleemi lahendamiseks, sealhulgas nendest liikidest kasu saamise võimalused juhtudel, kus need liigid on juba liiga levinud;
- röövliikide haldamist käsitlev juhenddokument strateegiliste vesiviljelussuuniste rakendamise raames;
- ühise turukorralduse määruse hindamine, et hinnata kehtivate märgistamiseeskirjade tõhusust, sealhulgas määruse kohaldamisalasse kuuluvad tooted ja nende päritolu ning müügikanaleid, nagu supermarketid, kalakaupmehed ja restoranid;
- 2027. aastal kogu ELi hõlmav kampaania ELis toodetud ja kestlike veeandide eeliste ja lisaväärtuse kohta;
- meetmed, millega tagatakse kalavarude majandamise kestlikkus ja võrdsed võimalused Euroopa kaluritele kogu maailmas (vt 7. jagu);
- ühise kalanduspoliitika määruse hindamine ja võimalik läbivaatamine;
- kalandus- ja vesiviljelussektori sotsiaalse mõõtmise toetamine (vt 3. jagu).

3.2 ELi merenduse tööstusbaasi ja sadamate kui kriitilise tähtsusega sõlmpunktide tugevdamine

Euroopa **merenduse tootmisbaas** on ELi strateegilise autonoomia, jõukuse ja julgeoleku jaoks määrava tähtsusega. Euroopa laevatehastel, tarnijatel ja tehnoloogiateenuste pakkujatel on eksperditeadmised väärtuslike laevade ehitamiseks ja avamere taastuvenergia tehnoloogia arendamiseks. **Selle konkurentsieelise säilitamiseks ja puhtale tehnoloogiale üleilmse ülemineku juhtimiseks töötab komisjon välja tööstusliku merendusstrateegia.**

ELi sadamad on konkurentsivõime ja julgeoleku seisukohast strateegilised ressursid, mis toimivad üleilmse kaubanduse, siseturu, eelkõige Euroopa mereruumi¹⁸ sõlmpunktide ning sõjaväelise ja tsiviilliikuvuse värvatena. Paljud neist arenevad väärtusahelates CO₂ heite vähendamise, ringluse ja innovatsiooni keskusteks, toetades sellega tööstusklastreid. **Selle funktsiooni tugevdamiseks võtab komisjon vastu uue ELi sadamate strateegia.**

Selleks et kiiremini vähendada ELi **meretranspordisektori** CO₂ heidet, saavutamaks kliimaeesmärke, tuleb jõuliselt rakendada hiljuti merendusvaldkonnale laiendatud HKS-i, meie kasvuhoonegaaside hinnastamise mehhanismi. Samuti on vaja rakendada algatust „FuelEU Maritime“, mis on peamine meede kütuste kasvuhoonegaaside heite mahukuse vähendamiseks, investeeringute stimuleerimiseks, alternatiivkütuste taristu arendamiseks sadamates ja koordineerimispuudluste käivitamiseks kogu tarneahelas, et saavutada mastaabisääst. EL nõuab Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis (IMO) ambitsioonikaid üleilmseid meetmeid, et tagada võrdsed tingimused üleilmsel tasandil. Hiljuti kokku lepitud IMO nullnetotehnoloogia raamistik on oluline samm kogu tööstussektori CO₂ heite vähendamiseks. Meretööstuse pikaajalise kestlikkuse ja kohanemisvõime tagamisel mängivad võrdselt olulist rolli merendustegevuse digitaliseerimise toetamine, keskkonnahoidlikesse tehnoloogiatesse investeerimine ja roheoskuste arendamise edendamine.

Sektori vastupanuvõime, CO₂ heite vähendamise, innovatsiooni ja konkurentsivõime suurendamise tarbeks on üliolulised märkimisväärsed investeeringud alternatiivkütuste

¹⁸ [TEN-T määrus \(EL\) 2024/1679](#).

tootmisse, energiataristusse, kaldalt tulevasse elektrisse ning uue puhta tehnoloogia laeva pardal kasutuselevõttu ja integreerimisse.

3.3. Sinise majanduse sektorite edasine tugevdamine

Meretuuleenergia ja avamere taastuenergia tehnoloogiad on peamised vahendid kliimaeesmärkide saavutamisel, energiatulgeoleku suurendamisel ja taskukohase energia pakkumisel, mis omakorda toetab tööstussektorite ja liikmesriikide tööstuse konkurentsivõimet. Tehnoloogiate kasutuselevõtu kiirendamiseks on vaja märkimisväärseid investeeringuid võrgutaristusse, sealhulgas piiriülesesse avamere ülekande- ja energiatehnoloogiasse, samuti paremat piirkondlikku koostööd ja lahendusi asukohapiirangute ja muude tegevustega, nagu kalandus ja vesiviljelus, koosseksisteerimise jaoks.

Et saada jätkuvalt kasu oma üleilmsest juhtpositsioonist merel toodetud taastuenergia valdkonnas ja eesmärgiga kinnitada juhtpositsiooni avamere taastuenergia tehnoloogiate valdkonnas, peaks EL säilitama konkurentsivõimelised tarneahelad, juurdepääsu toorainetele ja oskustööjõule. Selle saavutamiseks on keskse tähtsusega liikmesriikide võetud kohustused ja piirkondlik koostöö¹⁹.

Maailmameri võib olla oluline biomajanduse ja toorainete geneetiliste ressursside allikas. Mereveest võib saada magneesiumi, liitiumi, boori ja vanaadiumi ning see võib aidata kaasa nende ja muude metallide varustuskindlusele, kui nende metallide kogumiseks kasutatakse kulutõhusat tehnoloogiat. Kuna selleks, et rahuldada inimtarbimise jaoks magevee ja saastevaba vesiniku tootmise vajadust, on vaja üha rohkem tõhusaid magestamistehaseid, uuritakse mereveest metallide kogumise teostatavust programmi „Euroopa horisont“ sihtotstarbeliste meetmete kaudu.

Ranniku- ja mereturism on sinise majanduse suurim sektor ja paljude rannikualade peamine sissetulekuallikas, mis mitmekesistab elatusvahendeid eelkõige ranniku- ja saarekogukondades. Tuginedes turismi üleminekujuhiste ja Euroopa turismi tegevuskava 2030 raames tehtud edusammudele ning 2025. aasta mais käivitatud sidusrühmadega konsulteerimisele, esitab komisjon 2026. aasta kevadel ELi kestliku turismi strateegia. Uue strateegiaga edendatakse tavasid, millest saavad kasu nii ranniku- ja saarekogukonnad kui ka äärepoolseimad piirkonnad.

3.4. Sinise majanduse sotsiaalse mõõtmise tugevdamine

Põlvkonnavahetus, naiste osalemine, täiendõpe ja sobivad töötingimused on jõuka ja atraktiivse sinise majanduse olulised koostisosad.

2027. aastaks kavandatav uus sinise põlvkonna vahetuse strateegia soodustab uue põlvkonna oskustööjõu kaasamist mereuringute, maailmameretehnoloogia ja kestliku kalapüügi valdkonda. Sellega edendatakse haridust, maailmamerealaseid teadmisi ja põlvkondadevahelist teadmussiiret. Nagu on märgitud teatistes oskuste liidu kohta, suurendab komisjon oma jõupingutusi, et edendada MATI-haridust,²⁰ mis peaks aitama kaasa täiustatud teadmistele mereteadustest, nagu keskkonnatehnika, merebioloogia ja -keemia. MATI-hariduse

¹⁹ Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava (BEMIP), Kesk- ja Kagu-Euroopa energiavõrkude ühendus (CESEC), Põhjamere energiakoostöö (NSEC), Edela-Euroopa võrguühendused.

²⁰ Matemaatika, teadus, tehnoloogia, inseneeria.

edendamisel ning Euroopa ülikoolide ja koolide liitude loomisel tuleks pöörata suuremat tähelepanu sinisele majandusele ja selle potentsiaalile.

Et edendada digi- ja ettevõtlusoskusi, on sinise põlvkonna vahetuse strateegia koostöös uue **teadmus- ja innovatsioonikogukonnaga vee-, mere- ja merendussektori ning -ökosüsteemide valdkonnas**, mis pakub struktureeritud ja kogu ELi hõlmavat raamistikku sinise majanduse ökosüsteemide ja **oskuste liidu** ühendamiseks ning toetab sektoritevahelisi partnerlusi sinises majanduses; samuti on strateegia koostöös **põlvkondadevahelise õigluse juhtstrateegiaga**.

Kalanduses keskendub komisjon põlvkonnavahtetusele ja kutseala atraktiivsemaks muutmisele, muu hulgas laevastiku ajakohastamise, digitaliseerimise ja pardal ohutuse suurendamise kaudu. Samuti toetatakse kalurite täiend- ja ümberõpet.

Juhtalgatused

- Ühise kalanduspoliitika hindamine ja võimalik läbivaatamine
- Kalanduse ja vesiviljeluse visioon 2040
- Tööstuslik merendusstrateegia ja ELi sadamate strateegia
- Sinise põlvkonna vahetuse strateegia

4. Rannikukogukondade ja saarte kaitsmine ja võimestamine

Heas seisundis maailmameri pakub rannikuelanikele elatusvahendeid, kaitset ja identiteeditunnet. Rannikukogukonnad on kestliku ja konkurentsivõimelise sinise majanduse liikumapanev inimjõud taastavate tavade teel ning neil on oluline roll eurooplastele tervisliku ja kestliku toidu ning puhta ja taskukohase avamere taastuenergia pakkumisel, samuti Euroopa ühendamisel ülejäänud maailmaga. Nende kui merede majandamise peamiste sidusrühmade ja osalejate vastutavat rolli tuleks rohkem tunnustada.

Rannikualad on mitmekesised ning seal on ainulaadsed geograafilised ja loodusvarad, mis pakuvad nii märkimisväärseid majanduslikke võimalusi kui ka ainulaadseid väljakutseid. ELi rannikualade täieliku potentsiaali rakendamiseks on vaja tugevdada juhtivaid rannikukogukondi ja aidata järele neid, kellel on raskusi võimaluste ärakasutamisega.

Rannikualad on ka suurimas ohus kliimamuutuste tõttu – nad seisavad silmitsi meretaseme tõusu, äärmuslike ilmastikunähtuste, rannikuerosiooni, üleujutuste ja soolase vee sissetungiga ning elurikkuse, sealhulgas kalavarude vähenemisega. Eeldatakse, et rannikukogukonnad ja äärepoolseimad piirkonnad hoogustavad kliimamuutustega kohanemist ja parandavad kriisivalmidust. Komisjon suurendab rannikukogukondadele kohanemisstrateegiate rakendamiseks ja planeerimiseks antavat toetust, eelkõige tulevase ELi kliimakohanemise kava kaudu.

Selleks et suurendada oma toetust rannikukogukondadele ja koostöös ELi kriisivalmiduse strateegiaga esitab komisjon **2026. aastal** ettepaneku uue ELi **rannikukogukondade arengu ja vastupanuvõime strateegia** kohta. Strateegias pakutakse välja võimalused ja sellega luuakse raamistik kohaliku majandusarengu edendamiseks ja rannikukogukondade vastupanuvõime suurendamiseks. Strateegiaga edendatakse varajase hoiatamise suutlikkust ja

kliimamuutustega kohanemise kavasad, mida toetavad kõrgetasemelised seire- ja prognoosimisteenused.

Selle eesmärk on võimendada rannikukogukondade tohutut potentsiaali töötada välja ja võtta kasutusele uusi kestlikke ärimudeleid, mis aitavad kaasa ELi kui terviku kestlikule arengule ja konkurentsivõimele. Strateegiaga toetatakse sissetulekute mitmekesistamise võimalusi ning soodustatakse taastavat tegevust, samuti teadus- ja tehnoloogiainnovatsiooni seireprognooside ja -teenuste arendamise valdkonnas. Seejuures tuginetakse kogukonna juhitud kohaliku arengu²¹ projektide, algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ lähenemisviisi²² ning ookeanide missiooni juhtalgatuste edule.

Võttes arvesse saarte ja äärepoolseimate piirkondade ees seisvaid konkreetseid probleeme, mille lahendamiseks on vaja sihipäraseid meetmeid ja paremat koostõimet, otsustas komisjon algatada **konsultatsiooni uue saarte strateegia ja äärepoolseimate piirkondade ajakohastatud strateegia** üle.

Äärepoolseimate piirkondade eraldatuse kõrvaldamiseks ja nende vajaduste rahuldamiseks on vaja pöörata neile erilist tähelepanu ja kohandada meetmeid vastavalt nende oludele: tugevdada nende vastupanuvõimet ja ühendatust, arendada nende majanduslikku, energia- ja toidualast sõltumatust ning kaitsta nende looduspärandit. Eelkõige seisab oma tegevuses täiendavate probleemidega silmitsi väikesemahulise kalapüügi sektor, kuna kõnealused piirkonnad asuvad kaugel ja seal esineb äärmuslikke ilmastikunähtusi. Nende probleemide lahendamiseks teeb komisjon 2025. aasta suvel ettepaneku vaadata parimate olemasolevate teadusandmete põhjal läbi suunised alla 12 meetri pikkuste kalalaevade laevastiku tasakaalu kohta äärepoolseimates piirkondades.

Uued juhtalgatused²³

- ELi rannikukogukondade arengu ja vastupanuvõime strateegia
- Konsultatsioon ELi uue saarte strateegia üle
- Äärepoolseimate piirkondade ajakohastatud strateegia
- Äärepoolseimate piirkondade alla 12 meetri pikkuste kalalaevade laevastiku tasakaalu käsitlevate suuniste läbivaatamine

5. Maailmamerealaste uuringute, teadmiste ja oskuste keskne roll sinises innovatsioonis

5.1. Euroopa kui mereteaduse üleilmne liider: maailmamere seire algatuse käivitamine

Maailmamere seire on kõigi merealaste teadmiste alus. Selle abil saadakse väga olulisi andmeid ilmaprognooside, kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise strateegiate,

²¹ [Inforegio – Kogukonna juhitud kohalik areng.](#)

²² Algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ valdkondadeüleline ja osaluspõhine lähenemisviis. Uuenduslikud projektid, nagu [näidised toimiv majakaprojekt „Bauhaus of the Seas Sails“](#), pakuvad tegevuskava kohapõhisteks meetmeteks, millesse kaasatakse kogukonnad, et selgitada välja ja lahendada rannikualade probleeme. Järgmistel aastatel toetatakse [algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ rahastamisvahendi](#) kaudu täiendavaid projekte, sealhulgas rannikukogukondades.

²³ Selle prioriteedi saavutamisele aitavad kaasa ka 3. jaos esitatud meetmed.

äärmuslike ilmastikunähtuste seire, tsiviiljulgeoleku (mereolud, üleujutused), merelaevanduse, merel toodetud taastuvenergia, kalanduse ja vesiviljeluse ning üha enam ka kaitse ja julgeoleku jaoks. Ometi on maailmameri endiselt suures osas läbi uurimata, olulised andmed on puudu või need ei ole kättesaadavad ning olemasolevad seirevõrgustikud on üha suurema surve all.

Praegu tugineb EL maailmamere seirel suures osas koostööle rahvusvaheliste partneritega. Ent geopoliitika muutudes on mõned rahvusvahelised partnerid mereteadusega tegelemisest loobunud ning see tekitab häireid olulistes andmetes ja seireprogrammides ning muudab varasemate ja tulevaste oluliste andmete kättesaadavuse prognoosimatuks. Mõned andmekogumid ei ole enam kättesaadavad, teisi ei säilitata või ei täiendata. On märkimisväärne oht, et seiretaristu üleilmne katvus väheneb, mille tagajärjel saavad otsustajad, kodanikud ja investorid vähem usaldusväärset ja vähem täpset teavet.

Riskantses geopoliitilises maailmas peab Euroopa muutuma kõigi kriitilise tähtsusega meretaristute ning andme- ja teabeteenuste osas sõltumatuks ja autonoomseks, kuid samas võimaluse korral säilitama ja suurendama rahvusvahelist teaduskoostööd.

Maailmamerepaktis tehakse ettepanek, et Euroopa suurendaks oma jõupingutusi ning käivitaks kogu teadmiste väärtusahelat hõlmava ulatusliku **maailmamere seire algatuse**, sealhulgas ranniku- ja süvamere jaoks, ja võtaks rahvusvahelisel tasandil juhtrolli, et anda olulist teavet kõigile merenduses osalejatele ja merendussektoritele.

ELi maailmamere seire algatus, mis hõlmab seireekspeditsioone, andmetöötlust, taristuid ja põhiteenuste osutamist, on järgmine peatükk meie planeedi avaruste avastamisel ning sellega ühendatakse, laiendatakse, juhitakse ja kindlustatakse maailmamere seire alast suutlikkust.

Algatusega edendatakse ka rahvusvahelist teaduskoostööd sarnaselt meelestatud partneritega, eelkõige selleks, et luua ettenähtud otstarbeks sobiv üleilmne maailmamere seire süsteem²⁴.

- **Kindlustatakse** praegu ohus olevate **varasemate maailmamere seireandmete** alalhoidmine ELis asuvates andmebaasides programmi „Euroopa horisont“ 2025. aasta meetme kaudu.
- 2026. aasta juuniks esitatakse **tegevuskava, milles on kaardistatud teadmislüngad**.
- Töötatakse välja terviklik, kõrgtehnoloogiline, kulutõhus, usaldusväärne ja turvaline **seiresüsteem**.
- 2027. aastaks luuakse **sidus ja standarditud lähenemisviis maailmamere seireekspeditsioonide kavandamiseks ja läbiviimiseks**.

Algatus tugineb ELi olemasolevale panusele merealastesse operatiivteadmistesse. Komisjon arendab algatuse raames edasi kahte ELi juhtivat andmeteenust EMODnet ja Copernicuse merekeskkonna seire teenus²⁵ ning integreerib need.

Algatusega toetatakse **maailmamere digiteisikut**, maailmamere ulatuslikku ja tsentraliseeritud reaaliajalähedast virtuaalset kujutist, mis on kättesaadav kõigile kodanikele, teadlastele ja novaatoritele ning mis näitab võimalikke ja tulevikustsenaariume, kliima

²⁴ Sellega toetatakse ka kavandatavat rahvusvahelist maailmamere kestlikkuse platvormi (IPOS), vt 7. jagu.

²⁵ EMODnet koondab kohapealseid maailmamere seire andmeid, Copernicuse merekeskkonna seire teenus aga on maailmas juhtiv digitaalne teabeteenus, mis hõlmab satelliitandmeid, tiptasemel seiret ja prognoosimist.

murdepunkte ja muutusi põhjustavaid tegureid, mis aitavad ettevõtjatel kujundada oma tegevuspõhimõtteid tõendus põhised. Maailmamere digiteisik, mille komisjoni president kuulutas välja 2022. aastal toimunud tippkohtumisel „One Ocean“ ja mis saab olema koostalitlusvõimeline algatus „Destination Earth“ raames välja töötatud Maa digiteisiku süsteemiga, peaks ELi programmina hakkama toimima 2030. aastal.

Maailmamere seire algatus aitab Euroopa partneritel teha valiku Euroopa kui usaldusväärse teaduspõhise, kõrgtehnoloogilise, turvalise ja avatud liitlase kasuks. Samuti aitab algatus suurendada maailmamerealaseid teadmisi ja üldsuse teadlikkust maailmamerega seotud küsimustest.

5.2. Maailmamerealased teadusuuringud ja innovatsioon üleilmse juhtpositsiooni saavutamiseks

Maailmamerealaste teadusuuringute ja innovatsiooni strateegia tugineb teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammidele ning muu hulgas Euroopa missioonile „Meie ookeanide ja veekogude taastamine 2030. aastaks“. Strateegiaga tagatakse lähenemisviisi „allikast mereni“²⁶ rakendamine ning selle eesmärk on parandada praegust juhtimist, kõrvaldades ELi teadus- ja innovatsioonialgatuste, sealhulgas nende teadustaristute killustatus. Sellega kaotatakse lõhe teadusuuringute ja innovatsiooni vahel, rahastades uute teadmiste ja lahenduste arendamist ja kasutuselevõttu.

Komisjon hõlbustab **maailmamere tehnoloogia katsekohtade Euroopa võrgustiku** loomist, et kiirendada peamiste maailmamere tehnoloogiate innovatsiooni ja kasutuselevõttu.

Maailmamere ja vee kaitseks saab välja töötada lahendusi valdkondadevaheliste lähenemisviiside abil, mis hõlmavad kaasavaid teadusuuringuid ja kodanike kaasamist, ning sellega toetatakse lõppkokkuvõttes rannikukogukondade heaolu.

Juba loodud Euroopa koostöömehhanismidega, nagu algatus „Terved ja tulutoovad mered ja ookeanid“ (JPI Oceans) ning kestliku sinise majanduse partnerlus, kaasatakse riiklikke investeeringuid ja neil on oluline roll maailmamerealaste teadusuuringute ja innovatsiooniga seotud probleemide kindlakstegemisel ja neile reageerimisel.

5.3. Maailmamerealaste teadmiste täiendamine ja ulatuslikum kodanike kaasamine

Maailmamerealased teadmised ja kodanike kaasamine aitavad suurendada arusaama maailmamere mõjust meile ja meie mõjust maailmamerele ning annavad kodanikele võimaluse teha teadlikke valikuid. Liikmesriike julgustatakse edendama osalus- ja/või arutelutavadel põhinevat põlvkondadevahelist dialoogi. Maailmamerealaste teadmiste mõiste seotakse laiemal kontseptsiooniga, milleks on veealaste teadmiste edendamine ning veemajanduse ja mere vaheliste seoste mõistmine. Ainult koostööd tehes ja kõigi sidusrühmade mitmekesisust väärtustades saame ära kasutada maailmamere kogu potentsiaali ja luua kestlikuma tuleviku kõigi jaoks.

Komisjon **laiendab Euroopa maailmamerealaste teadmiste parandamise koalitsiooni** (EU4Ocean), kuhu on kaasatud tuhanded organisatsioonid, ettevõtjad, noored ja koolilapsed. EU4Ocean jätkab hariduse, teadlikkuse suurendamise ja olemasolevate vahendite, näiteks

²⁶ Tagades asjakohased seosed ja sidususe veemajanduse kriisivalmiduse alase teadus- ja innovatsioonistrateegiaga.

Euroopa mereatlas kaudu tööd selle nimel, et suurendada teadmisi maailmamere tähtsusest, tehes muu hulgas koostööd projekti „Bauhaus of the Seas Sails“ konsortsiumiga²⁷.

Tuginedes foorumile Youth4Ocean, loob komisjon **maailmamere noorte- ja põlvkondadevaheliste saadikute ELi võrgustiku**, et kaasata noori maailmamere spetsialiste ja maailmamere kestlikkuse eestkõnelejaid EList ja kogu maailmast. Alustavate maailmamere spetsialistide karjääri arendamist toetatakse Atlandi ookeani alaste teadusuuringute liidu uue **sinise põlvkondadevahelise programmi** kaudu. Komisjon korraldab **iga-aastaseid noorte poliitikadialooge**, mis tagab noorte arvamuste tõhusa lõimimise poliitikakujundamisse.

Uus praktikaprogramm EU4Ocean koalitsiooni raames pakub noortele praktilisi kogemusi töökohtadel, mis aitavad luua konkurentsivõimelist ja kestlikku sinist majandust. See mitte ainult ei anna noortele tulevaseks karjääriks vajalikke oskusi, vaid tugevdab ka seost maailmamerealaste teadmiste ja erasektori vahel. Erilist tähelepanu pööratakse naiste ja teiste alaesindatud rühmade võimendamisele, et nad saaksid maailmamerega seotud tegevuses aktiivselt ja sisuliselt osaleda.

Juhtalgatused

- ELi maailmamere seire algatus ja maailmamere digiteisiku käivitamine 2030. aastaks panusena ookeaniteaduste dekaadi kestliku arengu hüvanguks
- Maailmamerealaste teadusuuringute ja innovatsiooni strateegia
- Luuakse maailmamere noorte- ja põlvkondadevaheliste saadikute ELi võrgustik

6. Merendusjulgeolek ja merekaitse kui alustingimus

Järjest mitmetahulisemad ohud – sealhulgas rünnakud veeluse taristu vastu, küberohud, standarditele mittevastavatest laevadest ja varilaevastikust tulenevad riskid ning strateegiline konkurents merealade üle – nõuavad koordineeritud, tehnoloogiapõhist ja tulevikukindlat reageerimist, mis hõlmab nii välis- ja sisemõõdet kui ka sõjalist ja tsiviilmõõdet. Eriti Läänemeresel kujutab varilaevastik endast suurt ohtu keskkonnale naftareostuste, meresõiduohutuse ja merendusjulgeoleku ohtude ning rahvusvahelise kaubandus- ja mereõiguse rikkumiste tõttu.

Euroopa merendusjulgeoleku strateegia ja selle tegevuskava on ELile raamistikuks, mille abil kaitsta oma huve merel, oma kodanikke ja territooriumi ning edendada oma väärtusi ja majandust. Need tugevdavad reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda, tagades rahvusvaheliste õigusaktide, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) täieliku järgimise.

Vastavalt neile prioriteetidele ning kooskõlas kaabliturvalisust käsitleva ühisteatisega, teatisega „Euroopa sisejulgeoleku strateegia ProtectEU“²⁸ ja valge raamatuga „Euroopa kaitsevalmidus 2030“ peaksid EL ja selle liikmesriigid keskenduma mereväe ja rannikuvalve koostööle, sealhulgas mitmetoetstarbeliste mereoperatsioonide kaudu, suurendades teadlikkust merevaldkonnas, investeerides tiptasemel meretehnoloogiasse, tugevdades elutähtsa taristu

²⁷ <https://bauhaus-seas.eu/>

²⁸ [Euroopa sisejulgeoleku strateegia ProtectEU.](#)

kaitset ja parandades sõjaväelist liikuvust, suurendades laevakaitsevõimekust ning tugevdades Euroopa kohalolu ja partnerlussuhteid maailmas.

6.1. ELi rannikuvalve ja mereväe koostöö ning merepiiride julgeoleku tugevdamine

Komisjon edendab veelgi rannikuvalvealast koostööd, laiendades edukalt toimivaid mudeleid, nagu Euroopa rannikuvalveteenistuse foorum ja Vahemere rannikuvalveteenistuse foorum, näiteks Musta mere aladele. Investeeringud suunatakse **Euroopa õhudroonipargi (UxV) katseprojekti**, milles kasutatakse tehisintellekti ja kõrgtasemel andureid reaalsajas toimuvaks mereseireks ning mida toetavad Frontex, Euroopa Meresõiduohutuse Amet (EMSA) ja Euroopa Kalanduskontrolli Amet (EFCA). Sellega parandatakse ohtude avastamist ja neile reageerimist, täiendatakse NATO algatusi ja kaitstakse elutähtsat veelust taristut. Investeeringud suutlikkuse suurendamiseks ja koolituse tugevdavad rannikuvalve- ja asutustevahelist koostööd kogu ELis.

6.2. Julgeoleku- ja kaitsetehnoloogia arendamine

EL võimendab selliseid vahendeid nagu Euroopa Kaitsefond, alaline struktureeritud koostöö (PESCO), Euroopa Kaitseagentuur (EDA), ettepanekud²⁹ rahastamisvahendi „Euroopa julgeolekumeetmed (SAFE) Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks“ kohta ja Euroopa kaitsetööstuse programmi (EDIP) kohta, et moderniseerida merevägesid ja nendega seotud taristuid; sealhulgas edendatakse kommunikatsiooni- ja võrgustamisvõimekust, andureid, tehnoloogiaalast teadus- ja arendustegevust ning luure-, seire- ja rekkevarustuse ühishankimist, samuti piirkondlike teabeühenduskeskuste loomist alates 2025. aastast. Euroopa Investeerimispank on võtnud kohustuse aidata elavdada tööstust, sealhulgas toetada merendustehnoloogia arendamist, kaasates julgeolekule suunatud innovatsiooni jaoks erakapitali.

Uus olukorratedlikkust merel käsitlev algatus (sealhulgas eespool nimetatud Euroopa õhudroonipargi katseprojekt) ühendab andureid, mehitamata süsteeme ja patrull-lennukeid, mis moodustavad tervikliku seirevõrgustiku. Suurem teadlikkus olukorrast merel on väga oluline ohtudega tegelemiseks ja selleks, et toetada hädaolukordadele reageerimist. Hiljutised intsidendid, mille käigus kahjustati elutähtsat meretaristut, näitavad selgelt, et on vaja sujuvat koostööd, milles järgitakse iga merepiirkonna puhul piirkondlikku lähenemisviisi.

Komisjon julgustab aktiivselt kõiki asjaomaseid riiklikke ja ELi merendusasutusi ja -ameteid ühinema ELi merendusvaldkonna ühise teabejagamiskeskonnaga (CISE), kasutades piirkondliku integratsiooni edendamiseks merepiirkonna lähenemisviisi. Tunnistades merendusohtude muutuvat olemust, on komisjon võtnud kohustuse võimaldada salastatud teabe vahetamist CISEs ning soodustada selle ühendamist Frontexi hallatava teabevahetusraamistikuga, eelkõige EUROSURiga, ning selle koostalitlusvõimet mereseire võrgustikuga (MARSUR), mis hõlbustab liikmesriikide merevägede vahelist turvalist teabevahetust. See tugevdab tsiviil-sõjaväelisi sidemeid, suurendab ühist olukorratedlikkust ning võimaldab kiiremini ja koordineeritult reageerida merendusvaldkonna ohtudele. Komisjon toetab olukorratedlikkusega merel seotud jõupingutusi, et teha edusamme reaalsajalähedase tuvastatud merepildi suunas, mis ulatub kosmosest merepõhjani ja mida võiks jagada NATOga.

²⁹ Käesoleva teatise vastuvõtmise ajal ei olnud need ettepanekud veel vastu võetud.

6.3. Elutähtsa meretaristu kaitsmine

Lisaks seirele on väga olulised valdkonnad küberturvalisus ja IT-süsteemide vastupidavus. Kuna 99 % üleilmsetest andmevoogudest liigub merekaablite kaudu, on väga oluline kindlustada digitaristu küberohtude vastu, eriti Läänemere piirkonnas, kus elutähtsa taristu turvalisus on veelgi suuremas ohus.

Siin on keskse tähtsusega ELi kaabliturvalisuse tegevuskava³⁰ rakendamine koostöös tulevase tööstusliku merendusstrateegiaga, mis tõhustab seire-, heidutus- ja reageerimismehhanisme. Mere- ja allveetaristu turvalisusele tuleks kasuks suurem ohtude avastamise suutlikkus ja ühtsem reaajas olukorrapilt igast merepiirkonnast. Komisjon toetab iga merepiirkonna vabatahtlike piirkondlike kaablikeskuste loomist; need moodustavad integreeritud seiremehhanismi, mille raames liikmesriigid lepivad kokku, et teevad piirkondlikul tasandil koostööd tõhusama ohtude avastamise nimel. Seda silmas pidades on Balti- ja Põhjamaade vastastikuse mõistmise memorandum, mis käsitleb elutähtsa allveetaristu kaitset Läänemeres, paljutõotav võimalus tihedamaks piirkondlikuks koostööks Läänemere elutähtsa taristu turvalisuse nimel.

Lõhkemata lahingumoon ELi vetes ohustab ökosüsteeme ja taristut. **Lõhkemata lahingumoon koordineeritud kõrvaldamise strateegias, mida hakatakse kõigepealt rakendada Läänemeres ja Põhjameres ning seejärel Mustal merel, kasutatakse kõrgtasemel avastamis- ja kõrvaldamistehnoloogiaid.** Strateegiat aitavad tõhusamalt rakendada Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon (HELCOM) ja teised piirkondlikud organid.

6.4. ELi mereoperatsioonide ja üleilmsete partnerluste tugevdamine

EL tugevdab oma mereoperatsioone ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames, keskendudes teadlikkusele olukorrast merel ja elutähtsa taristu kaitsmisele. Pidev mereväe kohalolek ELi vetes on äärmiselt oluline ebaseadusliku tegevuse ärahoidmiseks.

Arktika on üha enam geopoliitilise konkurentsi huviobjekt ning ELi jaoks on Arktika keskkonna, majanduse ja julgeoleku seisukohast eluliselt tähtis. Kliimamuutuste tõttu avanevad uued mereteed ning suurenevad riskid, mis on seotud konkurentsiressursside pärast, keskkonnaseisundi halvenemisega ja hübriidohtudega ELi julgeolekule. Nagu on rõhutatud ELi Arktika-poliitikas, soovib liit tagada, et Arktika jääks rahu, väheste pingete ja kestliku koostöö piirkonnaks. Arktika vastupanuvõime suurendamine on kooskõlas ELi kliima-, julgeoleku- ja mitmepoolse koostöö prioriteetidega.

EL soovib veelgi tugevdada operatiivkoostööd põhjapoolsete liikmesriikide ja sarnaselt meelestatud Arktika-riikidega, eelkõige mereseire, otsingu ja pääste ning elutähtsa meretaristu kaitse valdkonnas.

Juhtalgatused

- Terviklik lõhkemata lahingumoon kõrvaldamise strateegia, millesse on lõimitud tiptasemel avastamis- ja kõrvaldamistehnoloogiad

³⁰ [ELi kaabliturvalisuse tegevuskava](#).

- Arendatakse tihedamat koostööd ELi, selle Arktika piirkonnas asuvate liikmesriikide ja sarnaselt meelestatud Arktika-riikide vahel
- Tipptasemel (pinna-, allvee- ja kosmose-)süsteemide ja tehnoloogiaga varustatud Euroopa õhudroonipargi (UxV) katseprojekt
- Strateegiliste ja laiaulatuslike partnerluste raames tugevdatakse koostööd partnerriikidega Põhja-Aafrikas ja Lähis-Idas

7. Rahvusvaheline maailmamere majandamine ja tõhusam maailmamerediplomaatia

Euroopa maailmamerediplomaatia, millel on kindel koht ELi rohelise diplomaatia jõupingutustes ja mis aitab täita üleilmseid kohustusi, eelkõige seoses ÜRO kestliku arengu eesmärkidega, annab hoogu maailmamere kaitsmise meetmetele ning kaitseb ja edendab ELi huve ja väärtusi maailmamerega seotud küsimustes, samuti luuakse selle abil tõhusaid maailmamerega seotud poliitilisi, majandus-, kultuuri- ja teadussuhteid riikide, rahvaste ja asjaomaste organisatsioonidega. **Tugevamad rahvusvahelised partnerlussuhted** ning mitmepoolse diplomaatia ja mitmepoolsete tulemuste edendamine on olulisemad kui kunagi varem. Need on vajalikud mereressursside tõhusaks kaitseks ja majandamiseks, eelkõige kalandusvaldkonnas, kus püüdlused luua rahvusvahelisel tasandil paremaid ja võrdsemaid tingimusi **toovad kasu nii ELi kalandusele kui ka üleilmsele kestlikkusele**³¹.

7.1. Maailmamere rahvusvahelise majandamise tugevdamine

EL on pühendunud rahvusvahelise õiguse, eelkõige Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) järgimisele ning **reeglitel põhineva mitmepoolse korra** tugevdamisele, millest saavad kasu kõik riigid ja rahvad; selleks tuleb korraldada tõhus rahvusvaheline majandamine. EL kasutab oma diplomaatilist mõjuvõimu, mis tugineb tema ühisele majandusvööndile, suurele mereandide turule ja kestlikkusega seoses võetud kohustustele.

Tunnistades vajadust üleilmse koostöö järele, püüab EL seada maailmamere majandamise rahvusvahelistes tegevuskavades esiplaanile, ühtlustada rahvusvahelisi õigusraamistikke ja edendada partnerlusi.

Komisjon prioriseerib ja laiendab järgmisi põhimeetmeid:

- **väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevate alade mere elurikkust käsitleva kokkuleppe**³² (BBNJ kokkulepe) kiire ratifitseerimine, selle kiire jõustumise edendamine, selle rakendamise toetamine ja avamere säästva majandamise tagamine;
- **ambitsioonikas ülemaailmne plastilepe** merereostuse piiramiseks; komisjon on usaldusväärne partner ja juht, kes suhtleb teiste osalistega ja viib leppe üle peetavad läbirääkimised võimalikult kiiresti lõpule.

EL peaks kasutama ka kogu oma diplomaatilist mõjujõudu ja teavitustegevuse alast suutlikkust, et aidata jõuda kokkuleppele kolme suure **merekaitseala määramises Lõuna-Jäämeres**, mis

³¹ Seoses käesolevas peatükis esitatud nende ja muude viidetega ELile vt nõukogu 13. detsembri 2022. aasta järeldused ookeanide rahvusvahelise majandamise kohta, 15973/22.

³² [Elurikkus väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevatel aladel](#)

on parim viis Antarktika ainulaadsete ja erakordsete mereökosüsteemide ja elurikkuse säilitamiseks. Lisaks seisab EL selle eest, et 2030. aastaks oleks 30 % avamerest kaitse all. EL võtab BBNJ kokkuleppe ELi õigusesse³³ üle, et tagada kokkuleppe järgimine.

Komisjon on jätkuvalt seisukohal, et **süvamerekaevandamise suhtes tuleb kohaldada ettevaatusprintsipi**, ning rõhutab, et selle võimalikku keskkonnaalast ja sotsiaal-majanduslikku mõju ning mõju elurikkusele tuleb rohkem uurida. Kuni ei ole piisavalt teaduslikke tõendeid, mis kinnitavad, et süvamerekaevandamine ei kujuta endast ohtu mereökosüsteemidele, kutsub komisjon ettevaatusabinõuna üles seda peatama ja palub nõukogus seda lähenemisviisi kinnitada. Komisjon toetab Rahvusvahelises Süvamerepõhja Organisatsioonis (ISA) reeglitel põhinevat lähenemisviisi.

Komisjon on otsustanud järgida ettevaatusprintsipi ja leiab, et tuleb tagada piisav teaduslik alus sellise tegevuse õigustamiseks ning asjakohaselt arvesse võtta seonduvaid riske ja mõju, enne kui hakatakse edendada kujunemisejärgus tehnoloogiaid, mis mõjutavad merikeskkonda kliimamuutuste leevendamise eesmärgil, näiteks **mere** geoinseneria ja süsinikdioksiidi sidumise tehnoloogiaid³⁴.

EL toetab **maailmamere kestlikkuse rahvusvahelist platvormi (IPOS)**, mille eesmärk on tugevdada teaduse ja poliitika seost³⁵. IPOS edendab tõenditel põhinevat otsuste tegemist, suurendades üldisi teadmisi ja arusaama maailmameresüsteemidest, et võimaldada nende tõhusamat kaitset ja säästvat majandamist. Komisjon toetab ka teaduskoostöö suurendamise algatusi, nagu **Atlandi ookeani alaste teadusuuringute ja innovatsiooni liit**.

Lisaks teeb komisjon järgmist.

- **Komisjon** uurib praegu, kuidas suurendada **imporditud kalapüügi- ja vesiviljelustoodete kestlikkust** ühepoolsete tariifikvootide korra raames.
- **Selleks et vähendada merikilpkonnade juhupüüki** 2026. aastal, kavatses komisjon võtta vastu spetsifikatsioonid seoses kilpkonnade tõkkevahendiga, mida ELi kalalaevad peavad kasutama Atlandi ookeani lääneosas ja India ookeanis troopiliste krevettide püügil. Komisjon hindab uute spetsifikatsioonide tõhusust, enne kui kaalutakse edasisi samme liidu sees või rahvusvahelisel tasandil.
- Lisaks tegutseb komisjon selliste **rahvusvaheliste lepingute ratifitseerimise ja täieliku rakendamise** nimel, nagu WTO kalandustoetuste leping kahjulike toetuste keelustamise kohta, ILO konventsioonid meremeeste ja kalurite kohta ning Rahvusvahelises Mereorganisatsioonis (IMO) kehtestatud kalalaevade ohutusnormid.
- Kalanduse valdkonnas suurendab komisjon jõupingutusi **mugavuslippudega seotud probleemide lahendamiseks**, tagades kalalaevade omandistruktuuride läbipaistvuse, et võtta vastutusele need, kes kasutavad merendussektorites, sealhulgas kalanduses ja keskkonnajuhtimises ebaseaduslikke tavasid. Seda tehakse käimasoleva uuringu tulemustele tuginedes.

³³ Vt ettepanek: direktiiv väljaspool riiklikku jurisdiktsiooni olevate alade mere elurikkuse kaitse ja kestliku kasutamise kohta, COM(2025) 173 (final), 24.4.2025.

³⁴ Ühisteatis ELi ookeanide majandamise tegevuskava kohta ([JOIN\(2022\) 28 final](#)).

³⁵ Vt joonealune märkus 31.

- EL võtab **piirkondlikes kalandusorganisatsioonides** aktiivse juht- ja toetusrolli, et **hoida** kalavarude majandamisel **kõrgeid kestlikkusstandardeid**, eelkõige selleks, et võidelda ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi vastu.
- Komisjon teeb ettepaneku **uue põlvkonna säästva kalapüügi partnerluslepingute** kohta, mis on kooskõlas ELi laiemate, eelkõige Aafrikat ning India ja Vaikse ookeani piirkonda puudutavate piirkonnastrateegiatega ja -prioriteetidega, et aidata luua säästvat kalapüüki ja maailmamere majandamist käsitlevat sidusat ELi lähenemisviisi.
- Euroopa Parlament ja nõukogu jõudsid esialgsele poliitilisele kokkuleppele määruse (EL) nr 1026/2012 muudatusettepaneku suhtes, mille tegi komisjon ja mille eesmärk on võidelda **mittesäästvate kalapüügitavade** vastu. See näitab ELi pühendumust soodustada kolmandate riikidega ühiste kalavarude majandamisel tehtavat koostööd ja samal ajal kasutada rohkem ära oma turuvõimu selleks, et edendada säästvat kalapüüki.

EL on jätkuvalt eeskujuks, rakendades **ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügi (ETR-kalapüügi) suhtes nulltolerantsi**,³⁶ mis põhineb dialoogidel kolmandate riikidega ja ETR-kalapüügi kaardisüsteemil. Eelkõige tugevdab ta ELi püügi sertifitseerimissüsteemi (CATCH), mille eesmärk on kaitsta ELi turgu ETR-kalapüügi toodete eest.

Süsteemi CATCH digitaliseerimine (IT CATCH) on ELi juhtalgatus, mis on seotud üleilmse võitlusega ETR-kalapüügi vastu; süsteem muutub alates 2026. aasta jaanuarist kohustuslikuks. Selle tulemusena tugevdavad ja ühtlustavad ELi liikmesriigid oma impordikontrolli ja meetmeid, millega tagatakse Euroopa turule lastavate kalandustoodete seaduslikkus. Erilist tähelepanu tuleks pöörata äärepoolseimatele piirkondadele, mida ohustab naabruses asuvate kolmandate riikide ebaaus konkurents ja ebaseaduslik kalapüük.

EL on jätkuvalt osaline sadamariigi võetavaid meetmeid käsitleva lepingu (PSMA) ratifitseerimisel ja rakendamisel ning edendab jätkuvalt selle **ajakohastatud kalanduskontrolli eeskirjade** rakendamist üleilmsel tasandil³⁷.

Komisjon koostab 2026. aastal **teatise ELi kalandusalast välistegevust käsitleva uue strateegilise lähenemisviisi kohta**, kus **need ELi püüded** välja tuuakse. Lähenemisviisi eesmärk on kõrvaldada lüngad üleilmses kalanduse juhtimises ja tugevdada ELi pühendumust maailmamere säästvale majandamisele.

7.2. Otstarbekohane strateegiline maailmamerediplomaatia

EL on maailmamerediplomaatias oluline osaleja, esindades liidu ja selle liikmesriikide huve. Selleks et tagada maailmamereressursside, eelkõige kalavarude säästev majandamine, on vaja tõhustada koostööd ELi, kolmandate riikide ja üleilmsete osalejate vahel. ELi kahepoolsete suhete ja strateegiliste algatuste võrgustik, milles osalevad näiteks Vahemere, Musta mere, Arktika, Aafrika ning India ja Vaikse ookeani piirkonna partnerid, aitab edendada maailmamere majandamist ja kestliku sinise majanduse arengut kogu maailmas. Maailmamere hea seisundi taastamiseks on väga oluline osaleda üleilmses kliimadiplomaatias. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi raames peetavatel läbirääkimistel on

³⁶ Vt joonealune märkus 31.

³⁷ Vt joonealune märkus 31.

lähedased liitlased eelkõige väikesed arenevad saareriigid, kuna kliimamuutused mõjutavad otseselt ka neid.

Komisjon esitab järgmised esmatahtsad meetmed.

- **Komisjon võtab vastu merealade lähenemisviisi**, et tagada tõhus mõju ja koostoime maailmamere säästva majandamise, kaitse ja kestliku majandusarengu edendamisel partnerriikides. Selles määratakse kindlaks peamised kaitstavad alad, kaardistatakse sidusrühmad ja võetakse täielikult arvesse neid mõjutavaid tegevusi ning käsitletakse kogu süsteemi hõlmavat suhtlust.
- Komisjon soovib ka kinnitada oma pühendumust **ELi ja Aafrika partnerlusele** ning tugevdada nende koostööd kestliku sinise majanduse valdkonnas, mis annab olulise panuse mõlema maailmajao majandusse, toiduga ja toitumisalasesse kindlustatusse ning kestlikku arengusse.

EL kasutab oma diplomaatilisi kanaleid, et maailmamerega seotud küsimused võetaks rahvusvahelistesse poliitilistesse tegevuskavadesse, sealhulgas G7 ja G20 raames. EL kinnitab taas oma kindlat pühendumust ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi algatatud iga-aastasele maailmamere ja kliimamuutuste alasele dialoogile, et edendada maailmamere- ja kliimaküsimusi nii ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kui ka Pariisi kokkuleppe raames, pidades muu hulgas silmas uue põlvkonna riiklikult kindlaksmääratud panuseid ja järgmist ülemaailmset kokkuvõtet.

Euroopa maailmamerediplomaatiaga edendatakse kalavarude majandamisega seotud **rahvusvaheliste majandamisstandardite** järgimist ning aidatakse samas arengumaid peamiste rahvusvaheliste lepingute ratifitseerimisel ja rakendamisel, elurikkuse kaitsmisel, kalalaevade registreerimisel ja kestliku arengu eesmärkide, eelkõige kestliku arengu 14. eesmärgi täitmisel. EL jätkab partnerriikide kestliku sotsiaal-majandusliku kasvu toetamist selliste strateegiatega nagu „Global Gateway“, tagades, et kalandus, vesiviljelus ja muud maailmamerega seotud tegevused aitavad kaasa kestlikule arengule ja suutlikkuse suurendamisele kogu maailmas. Strateegiat „Global Gateway“ võimendatakse maailmamerepakti kohaste ELi eesmärkide toetamiseks ja EIP Grupi toetusel, et edendada partnerriikides sihtotstarbelisi investeeringuid, mis on suunatud maailmamere majandamisele, kestlikule sinisele majandusele ja kliimameetmetele. Nende hulka kuuluvad sellised juhtalgatused nagu roheliste laevanduskoridoride toetamine, et edendada meretranspordi süsinikuheite vähendamist, ning algatus muuta meriadru rannikule kogunemine rannikukogukondades ringluspõhise innovatsiooni ja kestliku majanduskasvu võimaluseks.

Lisaks sellele, et EL ja selle liikmesriigid on maailma suurimad abiandjad, on nad suurimad globaalsed avamereprojektide rahastajad. ELil on hea meel, et bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni osaliste konverentsi raames on tehtud edusamme selliste rahaliste vahendite kasutuselevõtmisel, mida on vaja elurikkuse kaitseks, Kunmingi-Montréalile üleilmse elurikkuse raamistiku tegevuseesmärkide saavutamiseks ning elurikkuse, sealhulgas maailmamere elurikkuse üleilmse rahastamise puudujäägi katmiseks.

- Teatis ELi kalandusalast välistegevust käsitleva strateegilise lähenemisviisi kohta, sealhulgas uue põlvkonna säästva kalapüügi partnerluslepingud
- Määruse (EL) nr 1026/2012 (milles käsitletakse kalavarude kaitseks võetavaid teatavaid meetmeid seoses mittedahtvat kalapüüki lubavate riikidega) muudatuste vastuvõtmine ja jõustumine
- BBNJ kokkuleppe kiire ratifitseerimine ja rakendamine ning selle rakendamise toetamine arengumaades 40 miljoni euro suuruse panuse kaudu üleilmsesse maailmamere programmi
- Kahjulike kalandustoetuste keelustamist käsitleva WTO lepingu 1. etapi jõustumine ja rakendamine ning 2. etapi läbirääkimiste lõpuleviimine täiendavate eeskirjade üle, millega reguleeritakse ülepüüki ja liigset püügivõimsust soodustavaid toetusi
- ELi digitaalse püügi sertifitseerimissüsteemi IT CATCH kohustuslik kasutamine alates 2026. aasta jaanuarist, et täiendada ELi kaardisüsteemi ja tõhustada võitlust ETR-kalapüügi vastu
- Maailmamere kestlikkuse rahvusvahelise platvormi katsetamine
- Lõuna-Jäämere kaitstavate piirkondade eest seismine

8. Järgmised sammud

Seistes silmitsi kliimamuutuste kiirenemisest, elurikkuse vähenemisest ja reostusest tingitud kolmikkriisiga meie planeedil ning geopoliitiliste pingetega, peab EL maailmamere ja selle tuleviku kaitsmisel tegutsema otsustavalt. EL võib olla eeskujuks, kasutades kõiki tema käsutuses olevaid vahendeid ja partnerlussuhteid, et suurendada maailmamere vastupanuvõimet, kestlikku kasutust ja ohutust.

Maailmamerepaktis kirjeldatakse strateegilist ja koordineeritud reageerimisviisi. Selles on maailmamere hea seisundi, kestlikkuse ja heaolu ühtse visiooni alla koondatud majandamisreformid, innovatsioon, investeeringud ja rahvusvaheline diplomaatia.

See pakt ei ole mitte ainult tegevuskava, vaid üleskutse tegudele ja vastutustundlikkusele. Üheskoos kindlustame, et säilib maailmamere roll Maa kliima reguleerijana ja liitlasena võitluses kliimamuutuste vastu, selle elurikkus ja elupaigad kui meie planeedi varad, selle roll majandusmootorina ja ühise pärandina tulevastele põlvkondadele.

Komisjon teeb konkreetsete tulemuste saavutamiseks koostööd teiste ELi institutsioonide, liikmesriikide, sidusrühmade ja rahvusvaheliste partneritega.

Lisa: maailmamerega seotud eesmärgid ELi õigusaktides ja poliitikas³⁸

Eesmärk	Siduv/ soovituslik	Allikas
Mereala hea keskkonnaseisund aastaks 2020. Hea keskkonnaseisundi saavutamiseks või säilitamiseks peavad liikmesriigid vastu võtma riikliku merestrateegia. Võtta ELi merekeskkonna majandamise siduva põhimõttena kasutusele ökosüsteemipõhine lähenemisviis.	Siduv	Merestrategia raamdirektiiv
Tagada mere bioloogiliste ressursside kaitse ja neid ammutava kalapüügi majandamine. Kõigi kalavarude maksimaalne jätkusuutlik saagikus 2020. aastaks.	Siduv	Ühise kalanduspoliitika määrus
2030. aastaks on kaitstud 30 % ELi merealast, millest 10 % peaks olema rangelt kaitstud.	Soovituslik	Elurikkuse strateegia
Toetada elurikkuse strateegiat, seades eesmärgiks aidata kaasa kalavarude kestliku taseme saavutamisele ja hoidmisele, vähendada kalapüügi mõju merepõhjale ja minimeerida kalanduse mõju tundlikele liikidele, lõpetades 2030. aastaks järk-järgult põhjapüügi merekaitsealadel, parandades selektiivsust, kaitstes tundlikke liike, toetades kalandussektorit ning tugevdades teadusuuringuid, rakendamist, juhtimist ja sidusrühmade kaasamist.	Soovituslik	ELi merevaldkonna tegevuskava: mereökosüsteemide kaitse ja taastamine kestliku ja vastupanuvõimelise kalanduse heaks
2030. aastaks tuleb taastada vähemalt 20 % ELi merealadest ja 2050. aastaks kõik taastamist vajavad ökosüsteemid. Liikmesriigid esitavad riiklikud taastamiskavad 2026. aasta keskpaigaks.	Siduv	Looduse taastamise määrus
Paigaldada 2030. aastaks ligikaudu 111 GW ja 2050. aastaks ligikaudu 317 GW tootmisvõimsus merel taastuvenergia tootmiseks, millest 2027. aastaks 100 MW ja 2030. aastate alguseks 1 GW avamere taastuvenergia tootmisvõimsust.	Soovituslik	Teatis „ELis merel taastuvenergia tootmisele seotud eesmärkide saavutamine“
Liikmesriigid sõlmivad mittesiduva kokkuleppe koostööks eesmärgi nimel võtta 2050. aastaks igas merepiirkonnas kasutusele merel toodetud taastuvenergia.	Siduv	Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus
2030. aastaks 88 GW tootmisvõimsus ja 2050. aastaks 360 GW tootmisvõimsus merel taastuvenergia tootmiseks	Soovituslik	
Üldine vähemalt 42,5 % taastuvenergia osakaalu eesmärk 2030. aastaks (mittesiduv eesmärk 45 %). Liikmesriigid avaldavad teabe kavandatavate hangete kohta ja merel toodetud taastuvenergia mahu kohta, mida nad kavatsevad saavutada.	Siduv	Kolmas taastuvenergia direktiiv

³⁸ Seda loetelu võib täiendada.

Meetmed, mis toetavad kliimaneutraalsuse saavutamist 2050. aastaks – energiasüsteemi ümberkujundamine kalandus- ja vesiviljelussektoris, kasvuhoonegaaside heite vähendamine, kestlikkuse ja energiatõhususe suurendamine, kooskõla elurikkuse ja saaste-eesmärkidega, oskuste ja karjääri arendamine, investeerimine teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning rahvusvahelise koostöö edendamine.	Soovituslik	Teatis ELi kalandus- ja vesiviljelussektori energiasüsteemi ümberkujundamise kohta
Kliimaneutraalsus ELis 2050. aastaks, vahe-eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heidet 2030. aastaks vähemalt 55 % võrreldes 1990. aasta tasemega.	Siduv	Euroopa kliimamäärus
Eesmärgid suuremate merekonteineri- ja -reisilaevade kaldaäärse elektritoite kasutuselevõtuks meresadamates ja siseveelaevade puhul	Siduv	Alternatiivkütuste taristu määrus
Euroopa sadamaid külastavate üle 5 000-tonnise kogumahutavusega laevade kasutatava energia aastase keskmise kasvuhoonegaaside heitemahukuse ülempiirid, olenemata lipuriigist – 2025. aastaks vähendamine 2 % ja 2050. aastaks 80 %. Reisi- ja konteinerilaevad peavad kasutama kaldaäärset elektritoidet või alternatiivseid heitevabasid tehnoloogiaid alternatiivkütuste taristu määruse artikliga 9 hõlmatud sadamates alates 1. jaanuarist 2030 ja alates 1. jaanuarist 2035 kõigis kaldaäärse elektritoite võimekusega ELi sadamates.	Siduv	Kütuste kasutamist meretranspordis käsitlev ELi määrus
Ringlussevõtukohtad tagavad, et laevade ringlussevõtuga välditakse ohtlike ainete merre laskmist ja et jäätmeid käideldakse nõuetekohaselt. Tuleb koostada ohtlike materjalide loend, et hallata merekeskkonda kahjustada võivaid aineid, ning laevade ringlussevõtu kohtade Euroopa loetelu.	Siduv	Laevade ringlussevõtu määrus
Keelustada teatavad ühekordselt kasutatavad plasttooted, nt joogikõrred ja söögiriistad. 2025. aastaks kogutakse 77 % plastpudelitest ja 2029. aastaks 90 %.	Siduv	Ühekordsete plasttoodete direktiiv
Teatavate ühekordselt kasutatavate plasttoodete tarbimiskoguste vähendamine liikmesriikides 2026. aastaks võrreldes 2022. aastaga	Soovituslik	
EL peaks 2030. aastaks vähendama plastprügi meres 50 % ja mikroplasti 30 %, samuti vähendama toitainete kadu, keemiliste pestitsiidide kasutamist ja nendega seotud riske, ohtlikumate pestitsiidide kasutamist ning põllumajandusloomade puhul ja vesiviljeluses kasutatavate antimikroobikumide müüki 50 %.	Soovituslik	Nullsaaste tegevuskava
Liikmesriigid loovad Natura 2000 kaitsealade võrgustiku, et tagada kõige väärtuslikumate looduslike elupaigatüüpide ja liikide elupaikade säilimine või vajaduse korral soodsa kaitsestaatuse taastamine kogu ELis.	Siduv	Linnudirektiiv Elupaikade direktiiv
Liikmesriigid kasutavad oma veemajanduskavasid ja meetmeprogramme, et kaitsta veekogude head seisundit	Siduv	Veepoliitika raamdirektiiv

ja vajaduse korral see taastada ning vältida seisundi halvenemist (hea keemiline ja ökoloogiline seisund).		
Liikmesriigid vähendavad põllumajanduses kasutatavate nitraatide põhjustatud veereostust, luues nitraaditundlikud alad, jälgides veekogude nitraadisisaldust ja kehtestades hea põllumajandustava eeskirja.	Siduv	Nitraadidirektiiv
Liikmesriigid peavad tagama, et nende territoriaalvetes, majandusvööndis ega saastekontrolli vööndites, mis asuvad väljaspool Läänemere ja Põhjamere heite vähendamise piirkonda, ei kasutata laevakütust, mille väävlisisaldus ületab 0,50 massiprotsenti, ning et heite vähendamise piirkondades ei kasutata kütust, mille väävlisisaldus ületab 0,10 massiprotsenti.	Siduv	Väävlisisalduse direktiiv
Liikmesriigid peavad seirama ja hindama suplusvee kvaliteeti.	Siduv	Suplusvee direktiiv
Ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamine seeläbi, et aidatakse kaasa turu tõhususele ja läbipaistvusele ning reguleeritakse kutseorganisatsioone, turustusnorme, tarbijate teavitamist, konkurentsieeskirju ja turuteavet.	Siduv	Ühise turukorralduse määrus
Liikmesriikidel on kohustus vältida, vähendada nii palju kui võimalik ja leevendada kahjulikku mõju, mida looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide tahtlik või tahtmatu sissetoomine liitu ning levimine liidus avaldab elurikkusele.	Siduv	Invasiivseid võõrliike käsitlev määrus
ELi missiooni „Meie ookeanide ja veekogude taastamine 2030. aastaks“ eesmärk on kaitsta meie ookeanide ja veekogude head seisundit ning taastada see teadusuuringute ja innovatsiooni, kodanike kaasamise ja siniste investeeringute abil. Missiooni uue lähenemisviisi puhul käsitatakse ookeane ja veekogusid ühtsena ning sellel on keskne roll kliimanetraalsuse saavutamisel ja looduse taastamisel.	Soovituslik	ELi missioon „Meie ookeanide ja veekogude taastamine“